

Rusijos karas Ukrainoje:
verslui svarbių teisės aktų apžvalga

2023 m. gruodis

Rusijos karas Ukrainoje paskatino precedento neturintį viso pasaulio šalių atsaką – ekonomines sankcijas ir kitas ribojamąsias priemones Rusijos ir Baltarusijos subjektams. Jų poveikį jaučia ir Lietuvos įmonės, turinčios verslus ar kitokius verslo santykius tose šalyse. Tokioms įmonėms šiuo metu kyla įvairių teisinių klausimų, kaip pavyzdžiui verslo nutraukimo ar veiklos perkėlimo, sutarčių vykdymo ir kt., todėl, šiuo naujienlaiškiu padėsime Jums sekti verslui svarbius teisės aktus ar jų pakeitimus Europoje, Lietuvoje, Ukrainoje, Rusijoje ir Baltarusijoje.

Ukrainoje

- Ukraina siekia, kad Rusijos turtas būtų įšaldytas ne tik dėl palūkanų, bet ir dėl karo sukeltos žalos:
- 2023 m. lapkričio 9 d. Ukraina pareiškė Vakarų sąjungininkams, kad jai skiriamų palūkanų už įšaldytą Rusijos turtą nepakaks karo padarytai žalai atlyginti. Kijevo skaičiavimais, 2022 m. vasario mėn. Rusijos invazijos nuniokotai šaliai atstatyti reikės 400 mlrd. JAV dolerių, o ši suma gali padvigubėti, jei bus atsižvelgta į kompensacijas karo aukoms.
- Bendrovė „DTEK Ukraine“: laimėjo bylą Hagos teisme: Rusijai nurodyta sumokėti 267 mln. JAV dolerių už Kryme nusavintą turtą:
- Nuolatinis arbitražo teismas Hagoje visiškai patenkinto komercinio energijos operatoriaus „DTEK Ukraine“ ieškinį ir nurodė Rusijai sumokėti 267 mln. JAV dolerių už Krymo okupacijos metu nusavintą turtą. „Arbitražas priteisė Ukrainos bendrovei iš Rusijos 267 mln. JAV dolerių žalos, įskaitant delspinigius ir teismo išlaidas, priskaičiuotas sprendimo priėmimo dieną. Palūkanos bus skaičiuojamos, kol visa žala bus atlyginta,“ – [pranešė](#) bendrovės spaudos tarnyba.

- Pabrėžtina, kad tai jau antras tokio pobūdžio laimėjimas. 2023 m. balandžio mėn. Ukrainos energetikos milžinė „Naftogaz“ [pranešė](#), kad Hagoje veikiantis Nuolatinis arbitražo teismas įpareigojo Rusiją sumokėti jai 5 mlrd. JAV dolerių (4,5 mlrd. EUR) dydžio kompensaciją dėl neteisėto kompanijos turto Kryme konfiskavimo.

Europos Sąjungos atsakas

- Tarptautinis Teisingumo Teismas Hagoje [pradėjo](#) ginčą tarp Ukrainos ir Rusijos dėl Rusijos atsakomybės už Genocido konvencijos pažeidimus:
 - 2023 m. rugsėjo 18 d. Tarptautinis Teisingumo Teismas Hagoje išklausė Ukrainos ir Rusijos argumentus dėl galimo 1948 m. Genocido konvencijos pažeidimo.
 - Ukraina skundą prieš Rusiją pateikė 2022 m. vasario 26 d., praėjus dviem dienoms po to, kai Rusija pradėjo invaziją į Ukrainą. Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro duomenimis, nuo karo pradžios Ukrainoje žuvo daugiau kaip 9600 žmonių.
 - Pirmiausiai teismas spręs ar jis turi jurisdikciją nagrinėti šį ginčą. Tikimasi, kad toks sprendimas bus priimtas per artimiausius kelis mėnesius. Sergejus Vasiljevas, Amsterdamo universiteto teisės docentas, pažymi, kad tuo atveju, jei Tarptautinis Teisingumo Teismas pripažintų jurisdikciją spręsti ginčą tarp Ukrainos ir Rusijos „Tai būtų aiški pagrindinio Jungtinių Tautų teisminio organo išvada, kad Rusija turėtų būti laikoma atsakinga kaip valstybė ir kad jai taip pat gali būti nurodyta atlyginti žalą“. Jei byla pereitų į bylos nagrinėjimo iš esmės etapą, galutiniam sprendimui priimti gali prireikti ir kelerių metų.

- Europos Taryba įsteigė Ukrainai padarytos žalos [registra](#):
- 2023 m. gegužės 16-17 d. Reikjavike vykusiame aukščiausiojo lygio susitikime 44 vadovai pasirašė Žalos Ukrainai registra, kuris yra Europos Tarybos sistemos dalis.
- Registas steigiamas pradiniam trejų metų laikotarpiui ir bus naudojamas kaip įrodymų ir informacijos apie pretenzijas dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą padarytos žalos, nuostolių ar sužalojimų. Registas atveria kelią būsimam tarptautiniam visapusiškam kompensavimo mechanizmui Rusijos agresijos aukoms.
- Siekiama, kad registas galėtų pradėti priimti ieškinius 2024 m. pirmąjį ketvirtį.

Lietuvoje

- 2023 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė [rezoliucija](#) dėl Ukrainos pakvietimo prisijungti prie NATO:
 - Seimas Rezoliucija kreipiasi į NATO valstybių narių parlamentus siūlydamas pritarti Ukrainos oficialiam prašymui prisijungti prie NATO ir paskatinti NATO valstybių narių vyriausybes remti sprendimą pakviesti Ukrainą narystei NATO aukščiausiojo lygio susitikime Vašingtone 2024 m. liepos 9–10 d., po kurio nedelsiant prasidėtų derybos dėl Ukrainos narystės Aljanse. Taigi, Rezoliucija aiškiai deklaruota Lietuvos pozicija Ukrainos narystės NATO klausimu – Lietuvos Respublikos Seimas, kaip vienos iš NATO valstybių narių parlamentas, jau dabar pritaria Ukrainos kaip narystės NATO kriterijus atitinkančios valstybės pakvietimui prisijungti prie Aljanso ir nekelia jokių aktualių šios dienos sąlygų.
-

- „LTG Cargo“ ir „Ukrainos geležinkeliai“ [išbandė](#) naują krovinių gabenimo maršrutą Kaunas–Kijevas:
 - „Lietuvos geležinkelių“ (LTG) Grupės krovinių vežimo bendrovė „LTG Cargo“ ir „Ukrainos geležinkeliai“ stiprina abipusį bendradarbiavimą. Naujų paslaugų plėtros siekiantys Lietuvos ir Ukrainos vežėjai išbandė naują krovinių gabenimo maršrutą Kaunas–Kijevas. Pirmasis puspriekabėmis krautas traukinys jau pasiekė Kijevą.
 - Klientams pageidaujant, šiuo maršrutu gabenami kroviniai geležinkeliu galės būti gabenami ir iš / į Klaipėdos jūrų uosto. Numatoma, kad klientams pageidaujant šiuo maršrutu iš Lietuvos į Ukrainą efektyviai ir saugiai galės būti gabenami įvairiarūšiai kroviniai: trąšos, PET granulės, druska. Į Lietuvą iš Ukrainos galės būti importuojamos grūdinės kultūros, statybinės medžiagos, maistas ir gėrimai.
 - Šiuo metu klientams pageidaujant „LTG Cargo“ su partneriais krovinius gabena trimis tarptautiniais Lietuvą ir Ukrainą jungiančiais maršrutais per Mostyskos–Medykos ir Jagodino–Darohusko ir Izov–Hrubesšovo pasienio punktus. Tarp šalių daugiausiai gabenami naftos ir žemės ūkio produktai. Klientams pageidaujant, pavieniai kroviniai į Ukrainą gali būti gabenami ir reguliariu intermodaliniu maršrutu Kaunas–Slavkovas, o nuo čia plačiau veže į Ukrainą.

Baltarusijoje

- Nuo šiol Baltarusijoje veikiantys juridiniai asmenys, susiję su „nedraugiškomis“ valstybėmis, dividendus gaus tik į specialias banko sąskaitas Baltarusijoje:
 - 2023 m. rugsėjo 16 d. įsigalioja Baltarusijos prezidento [potvarkis](#) Nr. 285 „Dėl specialiųjų sąskaitų“, kuriuo nustatomos specialiųjų banko sąskaitų naudojimo taisyklės, susijusios su pelno ir pajamų išmokėjimu Baltarusijoje veikiantiems užsienio juridiniams asmenims ar jų filialams/atstovybėms, kurie susiję su „nedraugiškomis“ valstybėmis.

- Prievolė atidaryti specialią sąskaitą atsiranda, kai Baltarusijos taiko specialią ribojamąją priemonę finansinėms operacijoms, susijusioms su Baltarusijoje veikiančių užsienio juridinių asmenų (bei filialų/atstovybių) pelno ir dividendų gavimu.
- Šie subjektai gali atidaryti specialią sąskaitą bet kuriame Baltarusijos banke. Sąskaita bus naudojama tik lėšoms iš Baltarusijoje veikiančių juridinių asmenų (bei jų filialų/atstovybių) specialiųjų sąskaitų gauti. Norėdamas gauti lėšas iš Baltarusijoje veikiančio juridinio asmens, užsienio juridinis asmuo turi pranešti jam apie atidarytą specialiąją sąskaitą. Po to juridinis asmuo per 10 darbo dienų perveda lėšas į užsienio juridinio asmens atidarytą sąskaitą.
- Kol galioja ribojamosios priemonės, užsienio juridiniai asmenys specialiosiose sąskaitose esančias lėšas gali naudoti tik potvarkyje Nr. 285 numatytiems tikslams. Užsienio juridiniai asmenys galės pervesti lėšas iš specialiųjų sąskaitų į kitas savo banko sąskaitas tik pasibaigus specialios ribojamosios priemonės galiojimui.

Rusijoje

- Rusija užblokavo 18 mlrd. JAV dolerių Vakarų kompanijų pelno:
 - Siekdamas daryti spaudimą valstybėms, kurias Maskva [pripažino](#) „nedraugiškomis“, Kremlius užblokavo prieigą prie bendrovių pinigų, uždrausdamas dividendų išmokas, apytikriai 18 mlrd. JAV dolerių sumos.
-

- Nuo 2023 m. spalio mėn. įsigalios naujos [taisyklės](#), kuriomis Rusija didina „išvykimo“ mokestį iki mažiausiai 15 proc. nuo 100 proc. turto rinkos vertės:
- Nuo 2022 m. gruodžio mėn. Rusija galėjo reikalauti, kad prieš parduodant Rusijoje esantį turtą būtų sumokėtas vadinamasis „išvykimo“ mokestis. Anksčiau „išvykimo“ mokestis turėjo būti mokamas ne mažesnis kaip 10 proc. nuo 50 proc. atitinkamo turto, nurodyto Nepriklausomo vertinimo ataskaitoje, rinkos vertės. Šiuo metu, pasak Finansų ministerijos Finansų politikos departamento direktoriaus Ivano Čebeskovo, visiems sandoriams „išvykimo“ mokestis bus padidintas iki ne mažiau kaip 15 proc. nuo 100 proc. Nepriklausomo vertinimo ataskaitoje nurodytos atitinkamo turto rinkos vertės.

-
- Rusija svarsto naujas [taisykles](#), pagal kurias atvykstantys užsieniečiai turės duoti „lojalumo sutikimą“:
 - Prieš 2024 metų prezidento rinkimus, kurie greičiausiai pratęs ilgametį Vladimiro Putino valdymą bent iki 2030 metų, Rusija ėmėsi beprecedenčių represijų prieš opoziciją.
 - Naujienu agentūra TASS, cituodama dokumento projektą, teigia, kad užsienietis, „atvykęs į Rusiją, sutiktų laikytis draudimų, nustatytų siekiant apsaugoti Rusijos nacionalinius interesus“.
 - Asmuo sutiktų „jokia forma nediskredituoti Rusijos Federacijos užsienio ir vidaus valstybinės politikos“.
 - TASS teigė, kad dokumentas netrukus bus pateiktas Dūmai, Rusijos žemesiems parlamento rūmams.
-

- Rusijos atsakomosios sankcijos: naujos sandorių su užsienio vertybiniais popieriais gairės:
 - 2023 m. lapkričio 8 d. įsigaliojo Rusijos Federacijos Prezidento [dekretas](#) Nr. 844 „Dėl papildomų laikinų ekonominių priemonių, susijusių su užsienio vertybinių popierių apyvarta“, kuriame numatyta speciali tvarka sandoriams, atitinkantiems toliau nurodytus kriterijus:
 - a) sandoris yra susijęs su Rusijos rezidentų nuosavybės teisės į užsienio vertybinius popierius perleidimu ne rezidentams;
 - b) sandoriu užsienio vertybiniai popieriai įrašomi į sąskaitas, atidarytas Rusijos nacionaliniam centriniam depozitoriumui;
 - c) sandoris atliekamas ne rezidentų lėšų, esančių Rusijos bankuose atidarytose C tipo sąskaitose, sąskaita;
 - d) sandoriai, kuriais perleidžiamų užsienio vertybinių popierių pradinė sukaupta vertė neviršija 100 000,00 rublių.
 - Nurodyti sandoriai turėtų būti parduodami aukcione. Tikslią tokių aukcionų tvarką nustatys Rusijos vyriausybė komisija.
 - Ne rezidentų nupirkti užsienio vertybiniai popieriai bus įskaitomi į specialias tranzitines vertybinių popierių sąskaitas, kurias ne rezidentų pirkėjų vardu atidaro Rusijos depozitoriumai. Vertybiniai popieriai bus užskaitomi iš tranzitinių sąskaitų į užsienio sąskaitas arba kitas tranzitines sąskaitas pagal specialius ne rezidentų pirkėjų nurodymus. Kapitalo rinkos dalyvių ir jų klientų sąveikos tvarką bei specialios tranzitinės vertybinių popierių sąskaitos režimą nustatys Rusijos bankas.

Daugiau informacijos:

Vilija Vaitkutė Pavan

Partnerė

vilija.vaitkute.pavan@ellex.legal

Tel. +370 698 82026

Rūta Jasilionė

Asocijuotoji partnerė

ruta.jasilione@ellex.legal

Tel. +370 618 28305

Miglė Mackevičiūtė

Jaunesnioji teisininkė

migle.mackeviciute@ellex.legal

Tel. +370 600 30747